

Ahmet Kabaklı

KABAKLI, AHMET

(1924-2001)

Edebiyat tarihçisi, eğitimci, gazeteci-yazar.

Harput'ta doğdu. Babası müezzın Ömer Efendi, annesi Münire Hanım'dır. Babası 1926'da vefat etti. Zorluklarla dolu ve yoksul bir çocukluk dönemi geçirdi. 1930 yılında annesi Münire Hanım yeniden evlendi. Bu evlilikten kardeşleri Mehmet ve Güzide Ülgün doğdu.

1931 yılında Elazığ Numune Mektebi'nde ilkokula başladı. İlkokulu ve ortaokulu bitirdikten sonra 1940 yılında Elazığ Lisesi'ne devam etti. 1944 yılında bu okuldan mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nun parasız yatılı sınavını kazandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde eğitimine başladı. 1948 yılında mezun olduktan sonra Diyarbakır Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atandı. Diyarbakır'da halkevi tarafından yayımlanan *Karacadağ* dergisinin yönetimini üstlendi. Askerliğini 1950-1951 yıllarında Manisa'da yaptı. Ardından Aydın Ticaret Lisesi edebiyat öğretmenliğine atandı.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine 1955 yılında kayıt yaptırdı. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1956 yılında eğitim stajı yapması için Paris'e gönderildi. Daha sonra 1958 yılında İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü'ne öğretmen olarak atandı. 1959'da ise Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni tamamladı. 1961'de *Tercüman* gazetesinde "Gün Işığı" başlıklı köşesinde sürekli olarak yazmaya başladı. 26 Ekim 1961 tarihinde İstanbul Barosu avukatı oldu.

1969 yılında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'na öğretim görevlisi olarak atandı. 1974 yılın-

< K >

da emekli oldu. Daha sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'nda edebiyat dersleri verdi. Aynı zamanda kuruluşlarına öncülük ettiği ve yöneticiliklerini yaptığı *Türk Edebiyatı* dergisi, Türk Edebiyatı Vakfı ve Edebiyat Cemiyeti'nde çalışmalarını sürdürdü. 8 Şubat 2001 tarihinde vefat etti. Cenazesi Fatih Camii'nden kaldırıldı ve Eyüpsultan Mezarlığı Piyerloti tepesinde toprağa verildi.

Ahmet Kabaklı'nın annesi Münire Hanım'dan dinlediği masal, efsane ve menkıbelerin edebiyata yönelmesinde önemli bir yeri vardır. Ortaokuldaki Türkçe öğretmeni Cemile Aytaç, Elazığ Lisesi'nde Fransızca öğretmeni Cemil Meriç, tarih öğretmeni Yahya Pehlivan ve edebiyat öğretmeni Cahit Okur'un onun tarih ve edebiyata ilgisinin artmasında etkili oldular.

Edebiyata ilgisinin bilimsel bir nitelik kazanmasını sağlayan isimler ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki hocaları Ahmet Caferoğlu, Reşit Rahmeti Arat, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan ve Ali Nihat Tarlan olmuştur. Nurettin Topçu'nun çıkardığı *Hareket* dergisinde "Aydın Hercümerci" başlığı ile polemik yazıları yayımladı. 1950'li yıllarda şiir de yazdı. Milliyetçi-muhafazakâr kesim üzerinde 1965 yılından itibaren konferansları ve gazete yazıları ile etkili oldu. Aydınlar ve eğitim çağındaki gençlik üzerinde edebiyat yazıları, edebiyat tarihi, biyografi, deneme ve fikir kitapları ile kalıcı izler bıraktı. 1972 yılının Ocak ayından itibaren *Türk Edebiyatı* dergisini çıkarmaya başladı. Vefatına kadar yöneticiliğini yaptığı bu dergi yoluyla, birçok kişiye edebiyat dünyasında alan açtı. Birçok yazar, şair, romancı ve hikâyecinin yetişmesine olanak sağladı.

Türk Edebiyatı, Karacadağ, Hisar, Bizim Türkiye, İstanbul, Türk Folklor Araştırmaları, Çağrı, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Pınar, Maveria, Kültür ve Sanat, gibi dergilerde yazılar ve şiirler yayımladı.

1986 yılının Kasım-Aralık aylarında *Yeni Haber* gazetesinde yazdı. *Tercüman* gazetesine 1 Şubat 1988 tarihinde tekrar döndü. 2 Mart 1991'de bu gazeteden ayrıldı. *Türkiye* gazetesinde 19 Mart 1991'de yazmaya başladı. Elli beş gönüllü kuruluş ve Aydınlar Ocağı tarafından 14 Aralık 1996'da kendisine "şeyhülmuharri'rin" unvanı verildi. 20.000'i aşan gazete yazılarından son yazısı 19 Kasım 2000'de *Türkiye* gazetesinde yayımlandı.

Gazetecilik ve eğitimciliğin yanında sivil toplum kuruluşlarıyla da yakından alakadar oldu. Yayıncılık yaptı. Arkadaşlarıyla kurduğu Edebiyat Cemiyeti adına Ocak 1972'den itibaren *Türk Edebiyatı* dergisini yayımlamaya başladı. Vefatına kadar derginin yöneticiliğini sürdürdü. Kabaklı, Türk edebi-

yatına ve kültürüne hizmet etmeyi hayatının amacı olarak gördü. Etrafındaki sanat, edebiyat, ilim ve fikir insanları ve bazı politikacılarla 1978 yılı Mayıs ayında Türk Edebiyatı Vakfı'nı kurdu. Bu vakfın yayın organı olarak Türk Edebiyatı dergisini çıkarmayı sürdürdü.

Ahmet Kabaklı, Türkler'in İslamî inanç ile millî karakterlerini çağlar içinde şaşılacak bir terkibe ulaştırdığına inanır, bu tecrübeden alınacak ilhamla şahsiyetli ve güçlü bir Türkiye inşa etmek için bütün imkânların seferber edilmesini savunurdu.

Yahya Kemal-Ziya Gökalp etkisi milliyetçilik anlayışında açıktı. Bu milliyetçiliğin manevi yanını ise Yunus Emre, Mevlânâ ve Mehmet Akif aracılığıyla gelen dinî-tasavvufî zihniyet temsil ediyordu.

Kültür ve medeniyet ayırımında Gökalp'e tâbiydi. Türklüğün yalnızca ırk meselesi değil, aynı zamanda inanç ve kültür meselesi olduğunu savunuyordu.

Üç ciltlik edebiyat tarihi eseri olan 1965-1966 yıllarında yayımlanan ve *Türk Edebiyatı* adını taşıyan çalışması yaygın bir okuyucu kitlesine ulaştı. Eser ilk basıldığı dönemde, edebiyatımızı destanlar devrinden 1940 senesine kadar değerlendiriyordu. Kabaklı 1991 tarihinde, kitabının IV. cildini yayımladı. Bu cilt 1940-1990 yılları arasında eser veren şairleri ve eserleri kapsıyordu. 1994'te de aynı dönemin roman, hikâye ve diğer nesir yazarlarını ele alan V. cildini çıkardı. "VI. cilt ise (1930'lardan itibaren) deneme, fıkra, inceleme, hatıra ve tenkit gibi nesir türlerini içine alacaktır" şeklinde hazırlığı duyuruldu fakat tamamlanamadı. Kabaklı'nın eğitimcilere yardımcı olan diğer eserleri ise şunlardır: *Yunus Emre* (1971), *Mehmet Âkif, Mevlânâ* (1972), *Sohbetler I* (1987, 2003'te *Çağlara Hükm edenler* adıyla), *Sohbetler II* (1987, 2003'te *Türkiye'yi Yoğuranlar* adıyla), *Sultanü's-Şuarâ Necip Fazıl* (1995), *Şair-i Cihan Nedim* (1996), *İstanbul Güldestesi* (2003), *Şiir İncelemeleri* (2003). Ahmet Kabaklı'nın fikir alanında ortaya koyduğu en mühim eseri olarak iki ciltlik *Temellerin Duruşması* (1989-2002) görüldü.

Vefatından sonra eserlerinin yayımlanması gazete, dergi ve yayımlanmış yazılarından seçmeler şeklinde sürdürüldü. 2023 yılı itibarıyla Kabaklı'nın eserlerinin sayısı elliye ulaştı.

KAYNAKÇA

- Ataç, Nurullah. *Okuruma Mektuplar*. İstanbul 1958.
- Ayvazoğlu, Beşir. "Kabaklı, Ahmet". *DİA*. 2001, XXIV, 9-10.
- Dağ, Mustafa. *Ahmet Kabaklı'nın Edebiyat Tarihçiliği*. YLT, Gazi Üniversitesi, 2012.
- Kocakaplan, İsa. *Kabaklı Hoca*. İstanbul 2019.
- Kutlu, Mustafa. "Kabaklı, Ahmet". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 1982, V, 61-62.

Türk Edebiyatı (Ahmet Kabaklı Özel Sayısı). sy. 329-330 (2001).

Ülgen, Erol. *Ahmet Kabaklı Nerde Ne Yazdı?*. İstanbul 2004.

a.mlf. "Ahmet Kabaklı Hayatı ve Eserleri". *Türk Edebiyatı* (Ahmet Kabaklı Özel Sayısı). sy. 329-330 (2001), s. 10-16.

◆ İsa KOCAKAPLAN

Kabataş Erkek Lisesi

KABATAŞ ERKEK LİSESİ

(1908-.)

İstanbul'da tarihî bir okul.

Osmanlı Devleti'nde ilk idâdîler (lise) 1770'ten sonra eğitime başlamıştır. İdâdîler arasında bazıları sarayın hususi ilgi ve desteğine mazhar olmuş ve bunlara sultânî denilmiştir. Bu tür okullardan biri de Kabataş'ta açılan mekteptir.

Sultan II. Abdülhamid'in emriyle Kabataş semtinde 1892'de açılan Aşiret Mekteb-i Hümayunu, istenen verim alınamayınca 1907'de kapatılmış, mektep binasında, o dönemde sayıları ancak dördü bulan bir idâdînin kurulmasına karar verilmiştir. 17 Şubat 1908 tarihli bir irade ile adı Kabataş Mekteb-i İdâdî-yi Mülkî-yi Şâhânesi olarak belirlenen okulun kadrosu da kısa sürede oluşturulmuştur. İdâdînin müdürlüğüne Mektûbî Kalemi mümeyyizlerinden Hasan Tahsin Bey; müdür yardımcılığına Vefa İdâdîsi'nden Saffet Bey getirilerek bütün eğitim ve hizmetli personelin tayin işlemleri tamamlanmıştır.

Kabataş İdâdîsi, 18 Nisan 1908 Cumartesi günü Sultan Abdülaziz'in kızı Esmâ Sultan'a ait olan, bugün bir kısmında Kabataş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin bulunduğu konakta eğitime başlamıştır. İstanbul'daki diğer örnekleri gibi ilk üç yılı rüştiye, sonraki dört yılı idâdî, toplam yedi yıl ve gündüzlüydü. Merkezî konumu ve eğitim kalitesiy-

le kısa sürede büyük tevaccüh görmüştür.

Dokuzu gayrimüslim toplam 275 öğrenci mevcuduyla ilk yılını tamamlayan okulun sene sonu imtihanları neticesinde, öğrencilerinden 204'ü bir üst sınıfa terfi etmiş, otuzu sınıfta kalmış, yirmi dokuzu tasdikname almış, on ikisi kurumdan ihraç edilmiştir. Okulun ilk dönem mezun sayısı ise dördü gayrimüslim toplam yirmi altı olmuştur. Öğrenci sayısı sonraki yıllarda artan idâdîde 1909-1910 eğitim öğretim yılında on yedisi gayrimüslim toplam 364; 1910-1911 eğitim öğretim yılında ise yirmi yedisi gayrimüslim olmak üzere toplam 419 öğrenci eğitim görmüştür. İstanbul'daki diğer okullar içerisindeki başarısı Maarif Nezareti'nce de takdir edilen idâdî öğrencilerine, 1909 yılında on altı adet saat hediye edilmiştir.

1909'da Müdür Lütfi Bey zamanında, adını bulunduğu mahalden alan idâdînin "Kabataş" yerine "Şair Namık Kemal Bey" in adıyla isimlendirilmesi teklif edilmiş ancak bu değişiklik gerçekleşmemiştir. 1910'da Kabataş İdâdîsi'nin müdür, müdür yardımcısı, mübaşir, imam, âlât muhafızı ve hademen müteşekkil on dokuz kişilik idarî heyetinin toplam 9150 kuruş; otuz dört kişiden oluşan eğitim kadrosunun ise toplam 14.650 kuruş maaş aldığı görülmektedir (BOA. ML.MSF.d /18782).

İdâdînin eğitimcileri arasında tanınmış sanat ve kültür adamları bulunmaktaydı. Sanâyi-i Nefise Mektebi'nde Osman Hamdi Bey ve Fausto Zonaro'nun öğrencisi portreci ressamlarımızdan Tekezâde Mehmed Said, edebiyat nazariyesine, yazdığı *Edebiyat* adlı eseriyle yeni bir bakış kazandırmaya çalışan Süleyman Fehmi, *Resimli Müntehabât-ı Edebiye* adlı antolojinin sahibi Refet Avni (Aras) bu isimlerden bazılandır. Mektebin öğrencilerinden çoğu asker ve memur çocukları olup dönemin mebuslarından bazılarının da çocuklarını bu okula gönderdiği bilinmektedir.

XX. yüzyılın başında bütün eğitim reformlarına rağmen idâdîlerin eğitim kalitesinin istenilen düzeye çıkarılamadığı algısı Osmanlı maarifinde yaygın bir kanaattir. Bununla birlikte yabancı ve azınlık okullarıyla rekabet, Osmanlı tebaası çocukların, müslim ya da gayrimüslim, bir arada eğitim almaları bir devlet politikası olmuştur. Bu vesilelerle idâdîleri, bu okulların bir üst kademesi olarak Avrupa'daki liselerin seviyesinde planlanan sultânîlere dönüştürme projesi 1910'da hayata geçirilmeye başlanmıştır. Böylece başta Kabataş İdâdîsi olmak üzere 1913'te ülke genelindeki elli kadar idâdî sultânîye tahvil edilmiştir.

1913 yılı başında Kabataş Mekteb-i Sultânîsi için eğitimin aksadığı sıkıntılı bir yıl olmuştur. Balkan